

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ»

20-21 ЛЮТОГО 2025 РОКУ

м. Запоріжжя

СЕКЦІЯ 8. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БІОЕТИКИ. ПРОБЛЕМА ТІЛЕСНОСТІ. ФІЛОСОФІЯ ПРОФІЛАКТИКИ

<i>Марков Ю.І.</i> ПРОФЕСІЙНІ ОБОВ'ЯЗКИ ТА ЕТИЧНІ ІМПЕРАТИВИ У ДІЯЛЬНОСТІ АНЕСТЕЗІОЛОГА	147
<i>Алієва О.Г., Потоцька О.І., Таврог М.Л., Громоковська Т.С., Макєєва Л.В., Попазова О.О.</i> ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЕМБРІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ В КУРСІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	150
<i>Бельдій О.В.</i> ПРОБЛЕМА ТІЛА ЯК «НЕВЕРБАЛЬНОГО МОВЦЯ» В КОНТЕКСТІ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ	153
<i>Білай І.М., Білай А.І., Білай С.І.</i> ФІЛОСОФІЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПОБІЧНОЇ ДІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ	156
<i>Бойко А.І., Бородай О.Д.</i> СУЧАСНІ КОННОТАЦІЇ ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ: МІЖ СВОБОДОЮ ТА ПАРАЛІЧЕМ	157
<i>Бойченко Н.М.</i> ТЕХНОЛОГІЧНА ТІЛЕСНІСТЬ І МЕЖІ ЛЮДСЬКОГО: ФІЛОСОФСЬКІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ	159
<i>Волошина К.С., Подкупко Т.Л.</i> ПРЕВЕНТИВНА МЕДИЦИНА ЯК ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я	161
<i>Дейнега В.А.</i> ТРИВАЛЕ ГРУДНЕ ВИГODOVУВАННЯ – ЗАПОРУКА ЩАСЛИВОГО ЖИТТЯ	162
<i>Денисенко В.В., Денисенко С.А.</i> ДІТИ ФЕЙ: ОЗНАКИ АУТИЗМУ У ДІТЕЙ У ФОЛЬКЛОРНИХ ДЖЕРЕЛАХ	164
<i>Dierckxsens G.</i> HEALTH CARE AS PARTICIPATORY SENSE-MAKING: AN ENACTIVE PERSPECTIVE ON RELATIONS BETWEEN PATIENTS AND HEALTH CARE PROVIDERS	166
<i>Feeney, O.</i> DISABILITY, SELECTION & GENOME EDITING: RETHINKING (NON) IDENTITY - AFFECTING DEBATES	166
<i>Кравченко В.Ю., Кравченко О.Ю.</i> МОРАЛЬНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ АСПЕКТИ ПРАВДИВОСТІ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ	167
<i>Недельська С.М., Лямцева О.В.</i> ВПЛИВ АТОПІЧНОГО ДЕМАТИТУ НА ПСИХІКУ ДІТЕЙ: РОЗДУМИ ДИТЯЧОГО АЛЕРГОЛОГА	169
<i>Михайловська Н.С., Мануйлов С.М.</i> ФІЛОСОФІЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ	170
<i>Перегінець М.М., Черненко О.Є.</i> СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ПРОФІЛАКТИКИ	172
<i>Рябоконт О.В., Корнієнко О.О., Саліонов В.О., Оніщенко Т.С.</i> ВИБІРКОВІ ПИТАННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я СЕРЕД МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ..	173
<i>Самойленко О.В., Хитрук К.О.</i> АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ	175
<i>Самура Б.Б., Чорна І.В., Самура Т.О., Панасенко М.О.</i> ЕТИКА І ДЕОНТОЛОГІЯ В ЛІКУВАННІ ХВОРИХ НА ГОСТРІ ЛЕЙКЕМІЇ	176
<i>Сенетий Д.П.</i> ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЮ СМЕРТІ ЛЮДИНИ У СУЧАСНІЙ БІОЕТИЦІ	178
<i>Sevcenco N., Guzenko N.</i> ETHICAL CONSIDERATIONS IN DENTAL EXAMINATION OF CHILDREN WITH CYSTIC FIBROSIS	180
<i>Sevcenco N., Saidacari C.</i> THE ROLE OF BACTERIAL PLAQUE IN THE DEVELOPMENT OF CATARRHAL GINGIVITIS IN CHILDREN	181
<i>Taylor, J.S.</i> BLOOD AND MONEY: WHY PLASMA DONORS SHOULD BE COMPENSATED	182
<i>Фіногенова К.Ю.</i> ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИЙ ВИМІР ФІЛОСОФІЇ СТОЇЦИЗМУ	182
<i>Чуча О.Г.</i> БІОЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПАТОЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ	184

3. Слід бути обережним стосовно імплементації штучного інтелекту в таку тонку і водночас широку галузь, як система охорони здоров'я. Вона має бути під пильним наглядом і постійно обговорюватись.

Список використаних джерел

1. Huang L, Zhang T, Wang K, Chang B, Fu D, Chen X. Postoperative Multimodal Analgesia Strategy for Enhanced Recovery After Surgery in Elderly Colorectal Cancer Patients. *Pain Ther.* 2024 Aug;13(4):745-766.
2. Tanaka N, Kadoya Y, Suzuka T, Yamanaka T, Ida M, Naito Y, Ozu N, Hori S, Kawaguchi M. Effect of nociception level-directed analgesic management on opioid usage in robot-assisted laparoscopic radical prostatectomy: a single-center, single-blinded, randomized controlled trial. *J Anesth.* 2024 Oct;38(5):631-641.
3. Coeckelenbergh S, Soucy-Proulx M, Van der Linden P, Clanet M, Rinehart J, Cannesson M, Duranteau J, Joosten A. Tight control of mean arterial pressure using a closed loop system for norepinephrine infusion after high-risk abdominal surgery: a randomized controlled trial. *J Clin Monit Comput.* 2024 Feb;38(1):19-24.
4. Марков Ю.І. Проблеми медичної етики з позиції анестезіолога. Медицина невідкладних станів. 2020. Т. 16. № 2. С. 87-90.
5. Lopes S, Rocha G, Guimarães-Pereira L. Artificial intelligence and its clinical application in Anesthesiology: a systematic review. *J Clin Monit Comput.* 2024 Apr;38(2):247-259.
6. Pardo E, Le Cam E, Verdonk F. Artificial intelligence and nonoperating room anesthesia. *Curr Opin Anaesthesiol.* 2024 Aug 1;37(4):413-420.
7. Hashimoto DA, Witkowski E, Gao L, Meireles O, Rosman G. Artificial Intelligence in Anesthesiology: Current Techniques, Clinical Applications, and Limitations. *Anesthesiology.* 2020 Feb;132(2):379-394.
8. Song B, Zhou M, Zhu J. Necessity and Importance of Developing AI in Anesthesia from the Perspective of Clinical Safety and Information Security. *Med Sci Monit.* 2023 Feb 22;29:e938835.
9. Singam A. Revolutionizing Patient Care: A Comprehensive Review of Artificial Intelligence Applications in Anesthesia. *Cureus.* 2023 Dec 4;15(12):e49887.
10. Jeyaraman M, Balaji S, Jeyaraman N, Yadav S. Unraveling the Ethical Enigma: Artificial Intelligence in Healthcare. *Cureus.* 2023 Aug 10;15(8):e43262.
11. Jeyaraman M, Ramasubramanian S, Balaji S, Jeyaraman N, Nallakumarasamy A, Sharma S. ChatGPT in action: Harnessing artificial intelligence potential and addressing ethical challenges in medicine, education, and scientific research. *World J Methodol.* 2023 Sep 20;13(4):170-178.
12. Guleria A, Krishan K, Sharma V, Kanchan T. ChatGPT: ethical concerns and challenges in academics and research. *J Infect Dev Ctries.* 2023 Sep 30;17(9):1292-1299.

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЕМБРІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ В КУРСІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

*Алієва Олена Геннадіївна, кандидат біологічних наук, доцент,
Потоцька Олена Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент,
Таврог Маріанна Львівна, кандидат медичних наук, доцент,
Громоковська Тетяна Сергіївна, кандидат медичних наук, асистент,
Макєєва Людмила Валеріївна, асистент,
Попазова Олена Олександрівна, асистент,
кафедра гістології, цитології та ембріології,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет*

Вивчення ембріології є важливою частиною підготовки майбутніх лікарів, що сприяє розумінню процесів розвитку людини, причин вроджених аномалій та основ

репродуктивного здоров'я. Вона об'єднує аспекти гістології та цитології для розуміння клітинної диференціації, формування тканин і органогенезу. У процесі навчання в курсі «Гістологія, цитологія та ембріологія» студенти медичних університетів стикаються з низкою етичних питань, пов'язаних із вивченням ембріонального розвитку людини. Ці питання потребують особливої уваги та усвідомленого підходу. До них належать дебати щодо морального статусу ембріона, обґрунтованості його використання та потенційних наслідків таких досліджень. У контексті курсу гістології, цитології та ембріології в медичному ЗВО виникає необхідність розгляду й обговорення цих етичних аспектів, щоб гарантувати, що майбутні фахівці в галузі охорони здоров'я будуть не тільки науково компетентними, а й етично обізнаними.

Вивчення ембріології людини в медичному ЗВО має відповідати ключовим етичним принципам, що спрямовують медичну освіту та дослідження. Одним із головних завдань викладачів є пошук балансу між освітніми цілями та етичними нормами [1]. Під час занять з ембріології людини важливим є не лише навчання науковим аспектам ембріонального розвитку, а й обговорення пов'язаних з ними етичних питань. Студенти мають усвідомлювати відповідальність за використання отриманих знань у подальшій професійній діяльності. Викладачі повинні заохочувати студентів обговорювати такі етичні дилеми, як використання ембріональних стовбурових клітин або наслідки пренатального генетичного тестування [2].

Одним із найбільш спірних питань в ембріології є моральний статус людського ембріона. Існують різні культурні та релігійні погляди на момент початку людського життя і статус ембріона. Дехто стверджує, що ембріон має повний моральний статус з моменту зачаття, прирівнюючи його до людської особистості з невід'ємними правами. Інші стверджують, що ембріон набуває морального статусу поступово в процесі свого розвитку, особливо після формування первинної смужки (на 14 добу після запліднення), коли потенціал ембріональних клітин для формування окремого організму (близнюків) втрачається і починається індивідуалізація зародка [3, 4]. Обговорення цих питань допомагає студентам розвивати толерантність і розуміння різних точок зору, що важливо надалі для міжособистісної взаємодії з пацієнтами.

Вивчення ембріології - гарний привід для обговорення основних біоетичних принципів: принципів добродіяння (сприяння добру), ненанесення (уникнення) шкоди, автономії (поваги до прав особистості) та справедливості, що будуть важливі в усій подальшій медичній практиці. Для забезпечення етичної цілісності у вивченні ембріології на заняттях необхідно приділяти увагу питанню обговорення етичних наслідків сучасних ембріологічних досліджень. Дослідження на ембріонах призвели до значних досягнень у репродуктивній медицині, терапії стовбуровими клітинами та розумінні порушень розвитку. Однак вони також піднімають низку етичних проблем, таких як походження ембріонів людини для досліджень, проблеми дослідження ембріональних стовбурових клітин та фетальних тканин, проблеми використання надлишкових ембріонів, генетичних маніпуляцій, гібридизації та клонування людини [5, 6].

Використання ембріонів у дослідницьких цілях часто має на увазі їх створення *in vitro*, що, на думку деяких, перетворює людське життя на товар [7]. Крім того, потенційна можливість неправильного використання, наприклад клонування або генетичної модифікації, ще більше ускладнює етичний ландшафт. Стовбурові клітини, отримані з людських ембріонів, мають величезний потенціал для регенеративної медицини. Однак їх вилучення часто призводить до руйнування ембріона, що викликає моральні побоювання щодо святості життя. Також використання фетальних тканин для медичних досліджень є спірним через дебати щодо абортів і щодо того, чи варто використовувати такі тканини в наукових цілях [7, 8].

Під час проведення екстракорпорального запліднення часто виникає надлишок ембріонів, частина з яких може бути використана для досліджень. Виникають етичні питання щодо долі цих ембріонів і того, чи слід їх використовувати, зберігати або утилізувати.

Досягнення в галузі генної інженерії, включно з CRISPR-Cas9, викликали занепокоєння щодо потенціалу генетичного покращення, клонування людини та етичних меж втручання людини в ембріональний розвиток [6].

Дослідження на ембріональному матеріалі мають потенціал для поліпшення здоров'я людини та полегшення страждань, але вони мають бути збалансовані з етичними межами. У медичній освіті студентів необхідно вчити критично оцінювати етичні аспекти таких досліджень.

Вивчення ембріології є не лише набуттям наукових знань, а й формуванням професійної етики. Майбутні лікарі мають усвідомлювати свою роль у збереженні етичних стандартів у медицині. У рамках занять з ембріології необхідно обговорювати етичні питання, пов'язані з сучасними технологіями допоміжних репродуктивних технологій, генетичним тестуванням та іншими досягненнями сучасної медицини. Регулярні дискусії на етичні теми в процесі вивчення ембріології допомагають студентам розвивати здатність приймати складні рішення, ґрунтуючись на етичних принципах. Розбір етичних аспектів ембріології готує студентів до вирішення реальних клінічних ситуацій, де вони зіткнуться з необхідністю враховувати етичні міркування під час надання медичної допомоги. Необхідно прагнути до створення освітнього середовища, яке поєднує в собі наукову суворість та етичну усвідомленість, щоб підготувати фахівців, здатних не тільки лікувати, а й поважати життя в усіх його проявах.

Список використаних джерел

1. Утюж І.Г., Спиця Н.В. Реалізація гуманістичних технологій в освіті як відповідь на виклики часу. Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2017. 38 (2). С. 140-146.
2. Beauchamp T., Childress J. Principles of Biomedical Ethics: Marking Its Fortieth Anniversary. *Am J Bioeth.* 2019. 19(11). P. 9-12. <https://doi.org/10.1080/15265161.2019.1665402>.
3. Peng Y.J., Huang X., Zhou Q. Ethical and Policy Considerations for Human Embryo and Stem Cell Research in China. *Cell Stem Cell.* 2020. 27(4). P. 511-514. <https://doi.org/10.1016/j.stem.2020.09.010>.
4. Cavaliere G. A 14-day limit for bioethics: the debate over human embryo research. *BMC Med Ethics.* 2017. 18(1). P. 38. <https://doi.org/10.1186/s12910-017-0198-5>.
5. Ethics in Embryo Research Task Force; Ethics Committee of the American Society for Reproductive Medicine. Electronic address: asrm@asrm.org; Ethics Committee of the American Society for Reproductive Medicine. Ethics in embryo research: a position statement by the ASRM Ethics in Embryo Research Task Force and the ASRM Ethics Committee. *Fertil Steril.* 2020. 113(2). P. 270-294. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2019.10.012>.
6. Василега П.А., Наумкіна О.А.. Біоетичні аспекти застосування генних технологій. *Філософія науки: традиції та інновації*, 2018. № 2 (18). С. 47-55.
7. Moris N., Alev C., Pera M., Martinez Arias A. Biomedical and societal impacts of in vitro embryo models of mammalian development. *Stem Cell Reports.* 2021. 16(5). P. 1021-1030. <https://doi.org/10.1016/j.stemcr.2021.03.023>.
8. Lovell-Badge R, Anthony E, Barker RA et al. ISSCR Guidelines for Stem Cell Research and Clinical Translation: The 2021 update. *Stem Cell Reports.* 2021. 16(6). P. 1398-1408. <https://doi.org/10.1016/j.stemcr.2021.05.012>.